

שמות: פרו ורבו

בראשית פרשת בראשית פרק א
(כח) וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת הָאָרֶץ וּכְבֹּשְׁהָ וּרְדוּ בְּדִגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל חַיָּה הַרְמֵשׂוֹת עַל הָאָרֶץ:
הַרְמֵשׂוֹת עַל הָאָרֶץ:

בראשית פרשת נח פרק ט
(י) וְאִתְּם פְּרוּ וּרְבוּ וְשָׂרְצוּ בָאָרֶץ וּרְבוּ בָהּ: ט

שמות פרשת שמות פרק א
(י) וַיְנַיֵּי יִשְׂרָאֵל פְּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיְרַבּוּ וַיַּעֲצְמוּ בְּמֵאד מְאֹד וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם: פ

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת פקודי
רבותינו אומרים יש מהן יולדות שנים בבת אחת, וי"א ששה בכרס אחד, וי"א שנים עשר בכרס אחד, וי"א ששים רבוא, מי שאומר שנים דורש פרו וישרצו, מי שאומר ששה פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד הרי ששה, מי שאומר שנים עשר, פרו שנים וישרצו שנים כו' הרי שנים עשר, מי שאומר ששים רבוא שכתוב בדגים ישרצו המים וכאן כתוב וישרצו

רשב"ם שמות פרשת שמות פרק א
(י) פרו - בהריון:
וישרצו - לידה, שלא שיכלה הרחם, שבכל מקום קטנים קרויין שרץ על הארץ:
וירבו - גדלו ונעשו הקטנים גדולים שלא מתו בקטנותם:
ויעצמו - שלא מתו אנשים. אלא חיו הרבה ועצמו במאד מאד עד שנתמלאה הארץ אותם. וכן והחצר מלאה [את נגה] כבוד י"י, כמו מילאה. וכן ושוליו מלאים את ההיכל כמו ממלאים את ההיכל:

משנה יבמות סא:

לא יבטל אדם מפריה ורביה אלא א"כ יש לו בנים. ב"ש אומרים שני זכרים וב"ה אומרים זכר ונקבה שנאמר זכר ונקבה בראם

שו"ת הרשב"א חלק ג סימן שלט

שאלת דמהא דקתני בפרק הבא על יבמתו הפילה וחזרה והפילה וחזרה והפילה הוחזקה לנפלים, אתה מדקדק דאפ"י לידה בן קיימא קודם שהפילה ואחר כך הפילה שלשה פעמים יוציא ויתן כתובה שהרי הוחזקה זו לנפלים ולא זכה ליבנות ממנה דאפ"י לב"ה לא קיים מצות פריה ורביה עד שיהיו לו זכר ונקבה 2 ושאלת שאודיעך מזה דעתי.

תשובה אני אין דעתי כן דלא אמרי' אלא במי שלא ילדה בן קיימא הא ילדה ראויה היתה זו אלא שלאחר מכן נתקלקלה שדהו הוא דנסתפחה /צ"ל דנסתחפה/. והגע עצמך בין לב"ש בין לב"ה אם ילדה ועמדה מלדת התאמר שתגרוש, הא ודאי לא יגרש דשדהו היא דנסתפחה /צ"ל דנסתחפה/. לא אמרו במשנת' אלא שלא יבטל מפריה ורביה אלא א"כ יש לו בנים אלא יתעסק עד שיהיו לו שני זכרים לב"ש או אפ"י זכר ונקבה לב"ה. ובאשה זו אם ירצה יקח אשה אחרת על

אשתו אם עמדה מלדת אבל לגרש לא אמרו לגרש אלא בששהא / בדפוס ליוורנו תקל"ח כששהא / עמה עשר שנים ולא ילדה ומשמע שלא ילדה כלל הא ילדה לא, וטעמא דמילתא כדאמרית דאיהו הוא דנסתפחה / צ"ל דנסתפחה / שדהו.

שו"ת אבני נזר (אה"ע סי' א אות י"ב)

שמעתי ממחול הגאון מהר"י זצ"ל אבד"ק קוטנא שמהרי"ט לא הי' לו רק זכרים ולא נשא אחרת עלי' שסמך על ירושלמי דאף לב"ה יוצא בשני זכרים וב"ש אפי' זכר ונקיבה ... ונראה לי טעמו של מהרי"ט כי בזה"ק ח"ג (קמ"ח ע"א) בפסוק ויהי ביום כלות משה, כי במאמר של נעליך מעל רגליך פקד לי' לפרוש מאשה ושאל מיכאל להקב"ה ע"ז תבעי לסתור אדם והא כתיב זכר ונקיבה בראם והשיב הקב"ה הא קיים משה פו"ר, והיינו כדברי הירושלמי דאף ב"ה מודים דסגי בשני זכרים, והנה עדותו של רשב"י מהקב"ה בעצמו, ובודאי ראה רשב"י המעשה ברוה"ק ...

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף יב עמוד א

וילך איש מבית לוי - להיכן הלך? אמר רב יהודה בר זבינא: שהלך בעצת בתו. תנא: עמרם גדול הדור היה, כיון (שראה שאמר) + מסורת הש"ס: [שגזר] + פרעה הרשע כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, אמר: לשוא אנו עמלין! עמד וגירש את אשתו, עמדו כולן וגירשו את נשותיהן. אמרה לו בתו: אבא, קשה גזירתך יותר משל פרעה, שפרעה לא גזר אלא על הזכרים, ואתה גזרת על הזכרים ועל הנקיבות! פרעה לא גזר אלא בעוה"ז, ואתה בעוה"ז ולעוה"ב! פרעה הרשע, ספק מתקיימת גזירתו ספק אינה מתקיימת, אתה צדיק בודאי שגזירתך מתקיימת, שנאמר: וותגזר אומר ויקם לך! עמד והחזיר את אשתו, עמדו כולן והחזירו את נשותיהן.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף י עמוד א

בימים ההם חלה חזקיהו למות ויבא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו: כה אמר ה' (צבאות) צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה וגו'. מאי כי מת אתה ולא תחיה - מת אתה - בעולם הזה, ולא תחיה - לעולם הבא. אמר ליה: מאי כולי האי? אמר ליה: משום דלא עסקת בפריה ורביה. אמר ליה: משום דחזאי לי ברוח הקדש דנפקי מינאי בנין דלא מעלו. אמר ליה: בהדי כבשי דרחמנא למה לך? מאי דמפקדת איבעי לך למעבד, ומה דניחא קמיה קודשא בריך הוא - לעביד

משך חכמה בראשית פרשת נח פרק ט

(ח) ויאמר אלקים אל נח ואל בניו וכו' (ואני הנני מקים את בריתי אתכם). רבי יהודה אמר: לפי שעבר על הציווי לפיכך נתבזה. רבי נחמיה אמר: לפי שהוסיף על הציווי (ונהג בקדושה) לפיכך זכה הוא ובניו לדיבור [מדרש רבה פרשת נח, לה, א]. פליגי אם הלכה כבית שמאי או כבית הלל. דלהך דיעה דבשני זכרים קיים, אם כן קיים נח מצות פריה ורביה. ומה שאמר לו "צא אתה ואשתך" הוא היתר בלבד, שמצוה אין כאן, שכבר קיים, לכן אמר: הואיל והוסיף על הציווי ונהג בקדושה שיצא הוא ובניו זכה שנתייחד הדיבור אליו ולבניו. אבל רבי יהודה סבר שלא קיים מצות פריה ורביה רק בזכר ונקבה, אם כן יתכן שמצוה היה לנח ולא היתר בלבד. לכן אמר, לפי שעבר על ציווי לפיכך נתבזה, פירוש "באהלה" כדלקמן יעויין שם במדרש.

רש"י בראשית פרשת בראשית פרק ד

(כד) כי שבעתים יוקם קין - קין שהרג מזיד נתלה לו עד שבעה דורות, אני שהרגתי שוגג לא כל שכן שיתלה לי שביעות הרבה:

שבעים ושבעה - לשון רבוי שביעיות אחז לו. כך דרש רבי תנחומא (אות יא). ומדרש בראשית רבה (כג ד) לא הרג למך כלום ונשיו פורשות ממנו משקיימו פריה ורביה, א לפי שנגזרה גזרה לכלות זרעו של קין לאחר שבעה דורות, אמרו מה אנו יולדות לבהלה, למחר המבול בא ושוטף את הכל. ב והוא אומר להן וכי איש הרגתי לפצעני, וכי אני הרגתי את הכל שהיה איש בקומה וילד בשנים, שיהא זרעי כלה באותו עון, ומה קין שהרג נתלה לו שבעה דורות, אני שלא הרגתי לא כל שכן שיתלו לי שביעיות הרבה. וזהו קל וחומר של שטות, ג אם כן אין הקב"ה גובה את חובו ומקיים את דברו:

רבי אליהו מזרחי בראשית פרשת בראשית פרק ד

או שמא רצו לקיים מצות פריה ורביה בראשונה, ואחר כך תפרושנה שלא תלדנה לבהלה. וכן משמע נמי מלשון הרב דקאמר (פסוק כד ד"ה שבעים) "ומדרש בראשית רבה: לא הרג למך כלום ונשיו פורשות ממנו משקיימו פריה ורביה". אבל אינו מתיישב בעיני כלל, שכיון שידעו בבירור שאין תועלת בפריה ורביה הזאת שסופן כלייה, וטעם המצוה הזאת אינה רק משום "לא תהו בראה לשבת יצרה" (ישעיהו מה, יח), אם כן אין בה קיום מצוה. ושמא יש לומר, שאף על פי כן חייבות הן לקיים את המצוה וה' יעשה את שלו, כההיא דפרק קמא דברכות דאמרי (ברכות י א) "מאי 'כי מת אתה ולא תחיה' (מלכים ב' כ, א), 'מת אתה' בעולם הזה, 'ולא תחיה' בעולם הבא. אמר ליה: מאי כולי האי. אמר ליה: משום דלא עסקת בפריה ורביה. אמר ליה: משום דחזאי לי ברוח הקדש דנפקי מינאי בנין דלא מעלו. אמר ליה: בהדי כבשי דרחמנא למה לך, מאי דמפקדת איבעי לך למעבד, ומאי דניחא קמיה קב"ה ליעביד", וכמו שאמר להון אדם הראשון כשקבל אותן למך לפניו. אלא שהן היו סוברות שאין לומר זה אלא במקום קיום מצות פריה ורביה, אבל אחר שקיימו אותה אין ראוי לעשות יותר, כיון שסופן כלייה, וכשקבל אותן למך לאדם על זה, אמר להן [ד] אף על פי כן לא ימשכו עצמן, והשם יעשה את שלו

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף ס עמוד ב

תניא, אמר ר' ישמעאל בן אלישע: מיום שחרב בית המקדש, דין הוא שנגזור על עצמנו שלא לאכול בשר ולא לשתות יין, אלא אין גוזרין גזרה על הצבור אא"כ רוב צבור יכולין לעמוד בה; ומיום שפשטה מלכות הרשעה, שגזרת עלינו גזירות רעות וקשות, ומבטלת ממנו תורה ומצות, ואין מנחת אותנו ליכנס לשבוע הבן, ואמרי לה: לישוע הבן, דין הוא שנגזור על עצמנו שלא לישא אשה ולהוליד בנים, ונמצא זרעו של אברהם אבינו כלה מאליו, אלא הנח להם לישראל, מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין

תוספות מסכת בבא בתרא דף ס עמוד ב

דין הוא שנגזור על עצמנו שלא לישא נשים - תימה הכתיב פרו ורבו ושמא על אותן שכבר קיימו פריה ורביה קאמר והיינו זרעו של אברהם כלה שלא יוליד אלא בן ובת.

והנה הדין הוא דפרי' ורבי' מקיים כשיש לו בן
וצת, ויש להסתפק אם זה כמו בשיעורים
דאמילת מנה שהדין הוא בכזית ונסתפקו
האחרונים אי בפחות מכזית אין מנה כלל, וה"נ
אילו הי' מניחות שידע שלא יוכל להוליד שתיהם
לא יהי' מחוייב להוליד אי מהם, או דלמא
דהביאור הוא דמחוייב להפרות ובין אחד יש ג"כ
מנות פרי' ורבי' אלא דאינו נפטר מחיובו עד
שיוליד בן וצת דאז אינו מחוייב שוב, וכן מסתבר,